

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Ankara'da imzalanan Yugoslavya'daki Türk emlak ve menfaatlerinin tazminine mütaallik Protokol ve eklerinin onanması hakkında Kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/706)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71-1518,6-555

14 . II . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında 5 Ocak 1950 tarihinde Ankara'da imzalanan Yugoslavya'daki Türk Emlak ve menfaatlerinin tazminine mütaallik Protokol ve eklerinin onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . I . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

İkinci Dünya Harbine kadar hattâ bu harb sırasında dahi, Yugoslavya'da emlak ve hukuku bulunan Türk vatandaşları ya bizzat veya bir vekil marifetiyle bu emlak ve hukuku üzerinde tasarrufta bulunabilmişlerdi. Fakat harbi mütaakıp Yugoslavya'da teessüs eden yeni rejim, yerli veya yabancı varlıklı kimselerin ellerindeki menkul veya gayrimenkul bileümle emval ve hukuka muhtelif bahanelerle el koymaya başlamıştır.

Enebi emvalinin bu suretle tasfiyesine devam olunurken Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti 5 Aralık 1946 tarihinde kabul edilen bir kanunla Yugoslavya'da ecebi veya yerli hususi şahısların tasarrufundaki bileümle iktisadi teşebbüsler millileştirilmişti.

Bu kanun hükümlerine göre genel ve cumhuriyet menfaatleriyle ilgili bütün iktisadi teşebbüsler Devletin mülkiyet ve tasarrufuna intikal ettirilmiştir.

Kanun hükümlerine göre Devlete intikali gereken iktisadi teşebbüsler o kadar şumullü bir şekilde tadat edilmiştir ki, bunun dışında velev en ufak ve ehemmiyetsiz bir iktisadi teşebbüs tasavvur etmek imkânsızdır.

5 Aralık 1946 tarihli Millileştirme Kanunu, 28 Nisan 1948 tarihinde kabul edilen diğer bir kanunla takviye edilmiş ve millileştirme hareketi daha umumi ve şumullü bir mahiyet almıştır. Bu kanun hükümlerine göre, Yugoslavya'da bulunan yabancı müesseseler ve hakiki veya hükmi şahıslara ait bütün gayrimenkul emval millileştirilmiş ve Devlet mülkiyetine alınmıştır.

Bu hükümden yalnız aşağıdaki gayrimenkuller istisna edilmiştir :

1. Köylü ve çiftçilerin tek başlarına ekip biçtikleri topraklar;
2. Yalnız sahiplerinin ikametlerine yetecek kadar olan evler;
3. Yabancı devlet temsilcilikleri hizmetlerine mahsus binalar.

Millileştirme kanunları hükümleri gereğince Yugoslavya'yı terkedip başka bir devlet tabiiyetine geçen Yugoslav vatandaşlarına ait bilcümle gayrimenkuller doğrudan doğruya devlete intikal eder.

Yukarıda hükümleri telhisen arzedilmiş bulunan Yugoslav Millileştirme kanunları dolayısıyla zarara uğriyan vatandaşlarımıza ait hak ve menfaatlerin tazmini maksadiyle, İngiltere, İsveç, İtalya ve saire gibi devletlere imtisalen Yugoslav Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti temsilcileriyle müzakerelere girişilmiştir.

12 Ekim 1949 tarihinde Ankara'da Dışişleri Bakanlığımızda başlayan müzakereler hüsni suretle neticelendirilerek 5 Ocak 1950 tarihinde «Yugoslavya'daki Türk Emlâk ve Menfaatlerinin tazminine mütaallik Protokol» imzalanmıştır.

İşbu anlaşma hükümlerine göre; Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti Türk emlâk ve hukukunun tazminini kabul etmiş bulunmaktadır.

Anlaşma yürürlüğe girer girmez Türk ve Yugoslav Hükümetleri temsilcilerinden mürekkep bir Karma Komisyon, Belgrad'da toplanarak, dört ay zarfında tazminatın tesbiti ve ödeme şekli hakkında uygulanacak usulü tesbit edecektir. Bundan sonra Türk hak sahiplerine ait dosyalar yine aynı Komisyon tarafından incelenerek tazminatın sekiz ay zarfında tamamen tesbiti için bütün gayretler sarfolunacaktır.

Karma Komisyona iki Hükümet temsilcilerinden başka lüzumlu eksperler ile Türk hak sahiplerinin iki temsilcisi de katılabilecektir.

Doğrudan doğruya veya bilvasıta Türk vatandaşlarına ait olan Yugoslavya'daki emval, hukuk ve menfaatlere mütaallik tazminatlar bunların hakiki kıymetlerine göre tesbit olunacaktır.

Türk mirasçılar da, tazminat bakımından hak sahibi olan diğer Türk vatandaşları ile aynı hukuksal malik olacaktır.

6 Nisan 1941 tarihinden sonra Yugoslav vatandaşlığını müsaadesiz olarak terketmiş olan eski Yugoslav vatandaşları bu protokol hükümlerinden istifade edemezler, mahaza bu tarihten sonra dahi izinsiz olarak Yugoslav vatandaşlığını terkedip Türk vatandaşlığını iktisap etmiş olanların durumlarının incelenmesi ve haklı hallerde tazminat hakkından faydalandırılmaları için anlaşmaya gerekli hükümler koydurulmuştur.

Türk hak sahiplerine ait tazminatların kâffesinin Yugoslav Hükümeti tarafından ödenmesinden sonra bu konudaki iddialar hükümsüz telâkki olunacaktır.

Bu protokol, en yakın bir zamanda yapılması gereken tasdiknamelerin teatisi gününde yürürlüğe girecektir.

Yugoslavya'daki Türk emlâk ve menfaatlerinin tazminine mütaallik olan bu anlaşma memleketimiz menfaatlerine uygun mütalâa edildiğinden onanması için ilişik Kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışişleri Komisyonu

Esas No. 1/706

Karar No. 12

9 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında 5 Ocak 1950 tarihinde Ankara'da imzalanan Yugoslavya'daki Türk emlâk ve menfaatlerinin tazminine mütaallik Protokol ve Ekleminin onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca

hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . I . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısı ve gerekçesi ile ilişkileri Yüksek Başkanlığınızdan Dışişleri Komisyonuna havale edilmiş olmakla Komisyonun 9 . III . 1950 tarihli toplantısında Dışişleri Ba-

kanlığı temsilcisi hazır olduğu halde incelendi.

İkinci Dünya Harbini mütaakıp Yugoslavya'da teessüs eden yeni rejim, yerlilere ve yabancılarla ait menkul ve gayrimenkul bileümle emläke ve hukuka el koymaya başlamış ve 5 Aralık 1946 tarihinde kabul edilen bir kanunla da yerli ve ecnebi hususi şahısların tasarrufundaki bileümle iktisadi teşebbüsleri millileştirmiştir.

23 Nisan 1948 tarihinde diğer bir kanunla millileştirme hareketlerini daha umumi ve şumullü bir hale getirmiştir.

Bu suretle Yugoslavya'da bulunan yabancı müesseseler, hakiki ve hükmi şahıslara ait bütün gayrimenkuller Devlet mülkiyetine alınmıştır.

Bu vaziyet karşısında zarara uğrıyan Türk vatandaşlarının hak ve menfaatlerini tazmin maksadiyle, İngiltere, İsveç, İtalya ve sair Devletlere imtisalen, Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında 5 Ocak 1950 tarihinde Ankara'da Yugoslavya'daki Türk emläk ve menfaatlerinin tazminine mütaallik protokol imzalanmıştır.

İşbu Anlaşma hükümlerine göre Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti, Yugoslavya'daki Türk emläk ve hukukunu tazmin etmeyi kabul etmiş bulunmaktadır. Ancak Yugoslavya'daki Türk emläk ve hukukunun miktarı ve kıymetlerinin yekünü Hükümetimizce malûn olmadığından Anlaşmada muayyen bir miktar üzerinde durmak ve muayyen bir rakam tesbit etmek mümkün olmamıştır. Bunun için doğrudan doğruya veya bilvasıta Türk vatandaşlarına ait Yugoslavya'daki emval, hukuk ve menfaatleri, hakiki kıymetlerine göre ve Anlaşma yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay zarfında tesbit etmek ve bunların ödemé

şekli hakkında uygulanacak usulü tâyin etmek ve Türk hak sahiplerine ait dosyaları da inceleyerek tazminatın sekiz ay zarfında tamamen tesbiti hususunda gayret sarfetmek üzere iki Hükümet temsilcilerinden mürekkep bir karma komisyon teşkili derpiş edilmiştir. Komisyona lüzumlu eksperler ile Türk hak sahiplerinin iki temsilcisi de katılabilecektir. Türk mirasçılar da tazminat bakımından hak sahibi olan diğer Türk vatandaşları gibi hukuka malik olacaklardır.

6 Nisan 1941 tarihinden sonra Yugoslav vatandaşlığını müsaadesiz olarak terketmiş olan eski Yugoslav vatandaşları bu protokol hükümlerinden istifade edemeyeceklerdir. Bununla beraber bu tarihten sonra dahi müsaadesiz olarak Yugoslav vatandaşlığını terkedip Türk vatandaşlığını iktisap etmiş olanların durumlarının incelenmesi ve haklı hallerde tazminat hakkından faydalanmaları için Anlaşmaya gerekli hükümler konmuştur.

Yugoslavya'daki Türk emläk ve menfaatlerinin tazminini istihdaf eden bu Anlaşma heyeti umumiyesi ile memleketimiz menfaatlerine uygun görülmüş ve Anlaşmanın ilişkileriyle beraber onanmasına dair Kanun tasarısı komisyonumuzca aynen kabul olunmuştur.

Kamutaya arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri K. Başkanı	Sözcü
Bilecik	Gaziantep
M. Ş. Esendal	Dr. A. Melek
Bolu	Burdur
H. C. Çambel	F. Altay
İzmir	Kocaeli
H. A. Yücel	İ. S. Yiğit
İmzada bulunamadı	İmzada bulunamadı
Kütahya	Manisa
A. Gündüz	A. R. Artunkal
	Y. Mardin

HKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında 5 Ocak 1950 tarihinde Ankara'da imzalanan Yugoslavya'daki Türk emlak ve menfaatlerinin tazminine mütaallik Protokol ve eklerinin onanması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında 5 Ocak 1950 tarihinde Ankara'da imzalanan Yugoslavya'daki Türk Emlak ve menfaatlerinin tazminine mütaallik Protokol ve ekleri kabul edilmiş ve onanmıştır.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>Ş. Günaltay</i>	Başbakan Yardımcısı
	<i>N. Erim</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
<i>C. S. Barlas</i>	<i>Fuad Sirmen</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>H. Çakır</i>	<i>E. Erişirgöl</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>N. Sadak</i>	<i>İ. R. Aksal</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>T. Banguoğlu</i>	<i>Ş. Adalan</i>
Ekonomi ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Vedat Dicleli</i>	<i>Dr. K. Bayizit</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>Dr. F. Ş. Bürge</i>	<i>Cavid Oral</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>Dr. Kemal Satır</i>	<i>Reşat Ş. Siner</i>
	İşletmeler Bakanı
	<i>Münir Birsel</i>

YUGOSLAVYA'DAKİ TÜRK EMLAK VE MENFAATLERİNİN TAZMİNİNE MÜTAALLİK PROTOKOL

Madde — 1.

Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti, istimlak, millileştirme yahut diğer tahdidli hallere müteallik olan muhtelif Yugoslav kanunları ve tedbirlerinin Türk Emlak ve menfaatlerine tatbikından doğan meseleyi süratle halletmeye âmade olduğunu beyan eyler.

Madde — 2.

Türk ve Yugoslav Hükümetleri mümessillerinden müteşekkil Belgrad'da toplanacak bir komisyon, dört aylık bir süre zarfında, yukarda mezkûr kanunlar ve tedbirlerin tatbikından mütevellit olarak ödenecek tazminatların tesbiti için uygulanacak usulü kararlaştıracaktır.

Bu komisyona lüzumlu eksperler ile Türk ilgililer birliği tarafından seçilecek iki temsilei tefrik olunacaktır.

Madde — 3.

Menkul ve gayrimenkul mallar, haklar ve menfaatler için verilecek tazminatların, ikinci maddede derpiş olunan komisyonun kendi usulünü kararlaştırdığı tarihten itibaren en geç sekiz aylık bir süre zarfında tesbit edilebilmesi için bütün gayretler sarfolunacaktır.

Madde — 4.

Tazminatlar Karma Komisyon tarafından mallar, haklar ve menfaatlerin hakiki kıymetlerine göre tesbit olunacaktır.

Madde — 5.

Tesbit olunan tazminatlar, Karma Komisyonca kararlaştırılacak şartlara göre Yugoslav Hükümeti tarafından ödenecektir.

Madde — 6.

Türk malları, iştirakleri ve alacaklarından maksat : Doğrudan doğruya veya bilvasıta Türk vatandaşlarına ait bulunan mallar, iştirakler ve alacaklardır.

Bunların vatandaşlıkları hem millileştirme ve hem tazminatın tesbiti tarihinde mevcut olmuş olmak lâzımdır.

6 Nisan 1941 tarihinden sonra Yugoslav vatandaşlığını müsaadesiz olarak terketmiş olanlar bu protokol hükümlerinden istifade edemezler.

Madde — 7.

Yugoslav Kanuna göre intikal eden miraslarda, Türk vatandaşı olan mirasçılar işbu Protokolün mevzuunu teşkil eden tazminatlar bakımından diğer Türk vatandaşları ile aynı haklara malik olacaklardır.

Madde — 8.

Yugoslavya'da millileştirilen teşebbüslerin veya gayrimenkullerin eski Türk sahipleri, millileştirme tedbirinden evvel Türk olmıyan alacaklılar lehine bu teşebbüslere tereddüp eden yahut gayrimenkullere tahmil edilen ve mezkûr teşebbüslere ait defterlerde veya gayrimenkul sicillerinde mukay-

yet bulunan mükellefiyetlerin kâffesinden âzade olacaklardır. Hariçte edası gerekli olanlar bu hükümden müstesnadır.

Madde — 9.

Yugoslav Hükümeti tarafından tazminatların tamamen ödenmesinden sonra, ilgili Türk'lerin tazmine mütaallik bütün iddiaları hükümsüz telâkki olunacaktır.

Madde — 10.

İşbu Protokol, en yakın bir zamanda yapılacak olan tasdiknamelerin teatisi gününde yürürlüğe girecektir.

Ankara'da 5 Ocak 1950 tarihinde Fransızca iki nüsha olarak yapılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına
Faik Zihni Akdur

Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti
adına
Dr. Mirko Mermolja